

138. Maanantaina 11 päivänä joulukuuta 1989

kello 15.30 (15.48)

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi kirjanpitolain muuttamisesta 4546

Hallituksen esitys n:o 190
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 229

2) Ehdotus laiksi Suomen Vienti-
luotto Oy:n korkotuesta ja valuutta-
kurssitappioiden korvaamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 235
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
89
Suuren valiokunnan mietintö n:o 232

3) Ehdotus laiksi Lapin korkeakou-
lusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 165
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 230

4) Ehdotukset perhe-eläkejärjestel-
män kokonaisuudistusta koskeviksi
laeiksi ”

Hallituksen esitys n:o 173
Lakialoite n:o 22/1988 vp.
Toivomusaloitteet n:ot 933, 957 ja
1055/1987 vp. sekä 683/1988 vp.
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 36
Suuren valiokunnan mietintö n:o 224

5) Ehdotus laiksi työturvallisuuslain
1 §:n muuttamisesta 4555

Hallituksen esitys n:o 220
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 41
Suuren valiokunnan mietintö n:o 231

6) Ehdotukset laiksi pääkaupunki-
seudun rakennusmaamaksusta annetun
lain muuttamisesta 4556

Hallituksen esitys n:o 181
Lakialoite n:o 105
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 233

Ensimmäinen käsittely:

7) Ehdotus laiksi tullitariffilain liit-
teenä olevan tullitariffin muuttami-
sesta ”

Hallituksen esitys n:o 213
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
87

8) Ehdotukset valmisteveroetujen
myöntämismenettelyn kehittämistä tar-
koittaviksi laeiksi ”

Hallituksen esitys n:o 222
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
88

9) Ehdotus laiksi Koloveden kansal-
lispuistosta ”

Hallituksen esitys n:o 89
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö
n:o 29

10) Ehdotus laiksi Torronsuon kan-
sallispuistosta ”

Hallituksen esitys n:o 93
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö
n:o 30

Pöydällepanoa vartenesittel-
lään:

11) Talousvaliokunnan mietintö n:o
14 hallituksen esityksestä laiksi lääkä-
rintoimen harjoittamisesta annetun lain
ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien
muuttamisesta (HE n:o 174) 4557

12) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o
42 valtioneuvoston lastensuojelua kos-
kevasta selonteosta ”

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pe-
sälä.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnä
oleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa
edelliseen täysistuntoon, sekä edustajat Lii-
kanen ja Nordman.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi kirjanpitolain muuttami- sesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 190
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 229

Toinen varapuhemies: Käsittelyn
pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o
229. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu,
sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksi-
tyiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksy-
tään keskustelutta 8, 8 a, 24, 25 ja 35 §,
voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolau-
se ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Siv.

2) Ehdotus laiksi Suomen Vientiluotto Oy:n korkotuesta ja valuuttakurssitappioiden kor- vaamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 235
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 89
Suuren valiokunnan mietintö n:o 232

Toinen varapuhemies: Käsittelyn
pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o
232. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu,
sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksi-
tyiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksy-
tään keskustelutta 1—6 §, johtolause ja ni-
mike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan
päättäneeksi.

3) Ehdotus laiksi Lapin korkeakoulusta an- netun lain 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 165
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 230

Toinen varapuhemies: Käsittelyn
pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o
230. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu,
sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksi-
tyiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksy-
tään keskustelutta 1 §, voimaantulosäännös,
johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan
päättäneeksi.

4) Ehdotukset perhe-eläkejärjestelmän koko- naisuudistusta koskeviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 173

Lakialoite n:o 22/1988 vp.
Toivomusaloitteet n:ot 933, 957 ja 1055/1987
vp. sekä 683/1988 vp.
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 36
Suuren valiokunnan mietintö n:o 224

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 224. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Jurva: Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle kauan kaivatun esityksen perhe-eläkejärjestelmän kokonaisuudistukseksi. Hallituksen esityksessä on pyrittä korjaamaan monia tähän saakka esiintyneitä puutteellisuksia perhe-eläkelaisissa. Tarkoituksena on, että perhe-eläke voitaisiin kohdentaa nykyistä oikeudenmukaisemmin ja tasa-arvoisemmin juuri sellaisille perheille, joille huoltajan kuolema aiheuttaa eniten taloudellisia vaikeuksia. Lasten eläketurvaa on lisäksi merkittävästi kohennettu voimassa olevasta lainsäädännöstä ulottamalla se 16 ikävuodesta 18 ikävuoteen ja nostamalla lapseen eläkkeen täysi määrä kaksinkertaiseksi. Lisäksi hallituksen esitys noudattaa voimassa olevaa tasa-arvolakia saattamalla myös mieslesket leskeneläkkeeseen oikeuttaviksi henkilöiksi puolison kuoleman jälkeen.

Voimassa olevassa lainsäädännössä on ollut runsaasti heikkouksia. Todellisessa elävässä elämässä on voimassa olevan perhe-eläkelain 16 §:n 1 momentin mukaan perhe-eläkkeen suorittaminen leskelle lopetettu, kun hän on solminut uuden avioliiton. Tämä lainkohta mm. on aiheuttanut esteen useiden leskien vakaville avioliittoaikeille. Ongelmallisinta tämä on ollut kohtalaisen iäkkäiden henkilöiden keskuudessa, joista yhteenmenoa harkittaessa toinen saa leskeneläkettä eläen lähinnä sen varassa. Mikäli hän on mennyt naimisiin, hän on menettänyt eläkkeensä saaden kahden vuoden ajalta kertakorvauksena perhe-eläkkeen. Mikäli avioliitto on kestänyt ainoastaan lyhyen aikaa saman henkilön jäädessä uudestaan leskeksi ilman, että vainajalta jää hänelle perittävää, on kyseinen henkilö joutunut usein turvautumaan jopa

sosiaaliapuun, sillä hän ei ole voinut enää saada menettämänsä leskeneläkeoikeutta takaisin.

Saman kaltaisia toimeentulo-ongelmia on tullut mm. leskelle, joka saa valtion perhe-eläkettä ja jolla on nuoria elätettäviä lapsia. Mikäli uuteen avioliittoon aikovilla molemmilla on vielä omia lapsia, tulee mahdollisen tämän kaltaisen avioliiton jälkeen tapahtuvassa kuolemantapauksessa todella vaikea tilanne, sillä toinen eloon jäävä puoliso joutuu ilman leskeneläkettä huoltamaan molemmilta puolisoilta tulleet lapset. Tässä vain pari räikeätä esimerkkiä voimassa olevan perhe-eläkelain aiheuttamista ongelmista.

Ongelmia on ollut lukuisilla henkilöillä ja niiden määrä ei ole ollut suinkaan vähäinen. Tämän lisäksi tulee tietenkin vielä asian periaatteellinen puoli, eli voiko laki käytännössä olla oikeutettu estämään ihmisen avioliittoaikeita.

Olen jättänyt eduskunnalle lakialoitteen n:o 22/1988 vp. laiksi valtion perhe-eläkelain 16 §:n 3 momentin kumoamisesta. Hallituksen eduskunnalle antama esitys perhe-eläkelain kokonaisuudistukseksi on pitkälti vastaus tekemääni lakialoitteeseen. Hallituksen esityksessä lapsettoman lesken leskeneläkkeen alarajaa ehdotetaan 50 vuodeksi ja leskeneläkkeeseen vaikuttaviksi tekijöiksi entistä enemmän myös avioliiton kesto ja aviopuolisoiden iät.

Olennaista uudessa esityksessä on lisäksi se, että sen mukaan yli 50-vuotiaina avioituvat lesket eivät enää menettäisi leskeneläkettään. Alle 50-vuotiaiden naimisiin menevien leskien kertasuorituksena maksettavaa leskeneläkettä ehdotetaan korotettavaksi kahdesta vuodesta kolmeen vuoteen. Lisäksi hallituksen antama esitys suosii nykyistä lakia merkittävästi paremmin lapsiperheitä. Tämä on tärkeätä, sillä juuri lasten aseman turvaaminen on olennaista perheessä tapahtuvien kuolemantapausten jälkeen.

Mielestäni hallituksen esitys perhe-eläkelain kokonaisuudistukseksi on varsin onnistunut ja lopettaa monta tällä hetkellä käytännössä olevaa ongelmaa ja poistaa runsaasti välinpUTOajaryhmiä. Lisäksi lakiesitys lopettaa iäkkäimpien henkilöiden käytännössä olleen naimisiinmenokiellon mahdollistamalla avioliiton solmimisen ilman perhe-eläkkeen menettämisen pelkoa.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Meillä on nyt käsiteltävänä verrattain merkittävä sosiaaliturvaan liittyvä uudistus ja muutos, perhe-eläkejärjestelmän kokonaisuudistus, joka eduskunnassa on tämän syksyn aikana ollut erityisesti sosiaalivaliokunnan käsitellyssä, mutta nyt sitten vielä suuren valiokunnan pyynnöstä eduskunnan perustuslakivaliokunnankin käsitellyssä.

Aikanaanhan sosiaalivaliokunnassakin otettiin kantaa siihen, onko tässä perustustasallisia ongelmia, ja äänestyksen jälkeen tultiin siihen tulokseen, että niitä ei sillä tavoin ole, että perustuslakivaliokunnan lausunto tarvittaisiin, ja tähän lopputulokseenhan perustuslakivaliokuntakin on sitten omassa lausunnossaan tullut.

Sosiaalivaliokunta on tämän hallituksen esityksen perhe-eläkelainsäädännön uudistamiseksi hyväksynyt eräin muutoksin. Lakiin tulee voimaan ensi heinäkuun alusta. Tämä uudistus koskee lakien voimaantulon jälkeen sattuneita kuolemantapauksia. Nyt maksettavana olevia leskeneläkkeitä uudistus ei koske. Tässä suhteessa monilla on ollut sellainen kuva, että tällä olisi vaikutusta jo nyt maksettavana oleviin leskeneläkkeisiin, mutta niitä tämä uudistus ei koske.

Keskeinen sisältö on leskeneläkkeiden nykyistä täsmällisempi kohdentuminen. Mietinnössään ja lakimuutoksissaan sosiaalivaliokunta tasavertaisti noin 25 000 täysi- ja puoliorvon aseman. Lisäksi leskeksi jääneelle alle 65-vuotiaalle maksetaan valiokunnan esityksen mukaan ns. alkueläke puolen vuoden ajan, mikä lievittää osaltaan kuoleman jälkeistä tilannetta.

Omasta aloitteestaan valiokunta otti käsiteltäväksi tämän lakiesityksen yhteydessä myös kansanedustajien ja ministereitten perhe-eläkelainsäädännön uudistamisen ja tasavertaisti kansanedustajat ja ministerit tulevaisuudessa samaan asemaan, mikä on tilanne valtionhallinnossa muillakin.

Minkä takia sitten tällaista perhe-eläkelainsäädäntöä on tarvittu? Eräs syy on se, että yhteiskunnallinen muutos on johtanut siihen, että 1960-luvulta periytyvät perhe-eläkesäännökset ovat periaatteiltaan vanhentuneet. Naiset ja miehet osallistuvat nyt tasavertaisesti työelämäänsä. Erityisesti naiset ovat Suomessa kansainvälisestikin todella korkeassa määrin mukana työelämässä, joten

tasavertaisuusnäkökohta on ollut erittäin tärkeä lainsäädäntöä kehitettäessä.

Toisaalta voidaan todeta, että avioerot ovat lisääntyneet. Noin 25 prosenttia avioliitoista juhlallisista lupauksista huolimatta päättyy avioeroon. Tämän seurauksena on ollut uusperheiden määrän kasvu ja perhemuotojen moninaistuminen. Kehitys on ollut saman suuntaista monissa länsimaissa. Niissä on Suomen tapaan jouduttu uudistamaan perhe-eläkkeitä. Esimerkiksi Ruotsissa tulee ensi vuoden alusta voimaan uudistus, joka pitkän siirtymäkauden jälkeen leikkaa yli 65-vuotiailta leskeneläkkeet pois ja säilyttää ne nuoremmillakin vain vuoden ajan puolison kuolemasta. Suomessa perhe-eläke säilyttää tämän uudistuksen jälkeenkin entisen tehtävänsä, eräiltä osin se laajeneekin. Lasten turvaamisen ohella perhe-eläke Suomessa säilyy myös leskien eläkkeenä.

Tämä hallituksen esitys perustuu monivuotiseen valmistelutyöhön. Valiokuntatyössä SAK:n, ja tässä tapauksessa erityisesti sen virkamiehiä edustavan järjestön VTY:n, TVK:n, STTK:n ja Akavan näkökohdat otettiin vakavasti, joskin valtion perhe-eläkkeet tulevaisuudessa tasavertaistuvat muiden sektoreiden kanssa.

Millainen tämä leskeneläke sitten on? Leskeneläke kohdennetaan entistä täsmällisemmin sellaisille leskille, joiden kulutusmahdollisuudet puolison kuoleman vuoksi ovat vähentyneet. Tulevaisuudessa ei enää synny siinä määrin sellaisia tilanteita kuin nyt, että toisen puolison kuolema merkitsee huomattavaa taloudellista aseman parantumista sille, joka tänne maanpäälliseen elämään vielä saa jäädä. Kulutusmahdollisuuksien vähentymistä ei enää nykyisinkään voida läheskään oikein arvioida sillä, että leskenä on nainen tai mies. Tulevaisuuden suhteen pelkkä sukupuoleen perustuva arvio olisi aivan liian summittainen. Uudistuksen mukaan myös mies voi saada leskeneläkkeen vastaavin ehdoin kuin nainen.

Olennaista leskeneläkkeessä on, että sitä saavat muutkin kuin kotiäitinä olleet. Uusi leskeneläke mukautuu paitsi myöntämishetken tilanteeseen, myös tuleviin muutoksiin. Se kompensoi kuoleman tuottaman kulutusmahdollisuuksien vähenemisen. Kotiäitien perhe-eläkkeen taso säilyy entisenä. Kansaneläkkeenä maksettava leskeneläke saattaa jopa parantua. Jos lesken omat eläketulot

ovat edesmenneen eläkettä pienemmät, hän saa leskeneläkkeenä sitä enemmän mitä suurempi ero on. Vastaavasti hyvin omillaan toimeentulevan lesken leskeneläkettä rajoitetaan. Tämä on toteutettu uudella eläkesovituksiksi nimitetyllä menettelyllä.

Naisleskistä on lähivuosina arviolta joka neljäs niitä, joiden oma eläke ylittää edunjättäjän eläkkeen siinä määrin, että eläkesovitus vähentää leskeneläkettä. Miesleskistä vastaavasti yli puolet saa täyttä tai osittaista leskeneläkettä.

Eläkesovituksessa otetaan huomioon pelkästään eläkkeet. Tuloksena eläkesovituksesta on, että lesken tulot ovat yleensä 60—70 prosenttia puolisoitten yhteisistä tuloista. Jos lesken perheessä on alle 18-vuotiaita lapsia, eläkesovitus tehdään vasta nuorimman lapsen täytettyä 18 vuotta. Tässä yhteydessä sosiaalivaliokunta vakavasti pohti sitä, mitä täytyisi tehdä 18 vuotta täyttäneiden opiskelijoihin osalta, koska tässäkin lainsäädännössä lähdetään siitä, että opiskelijoihin taloudellinen tuki riittää korvaamaan sen, että perhe-eläke silloin päättyy. Käytännösähän ei asianlaita valitettavasti näin ole, vaan Suomessa opintotukijärjestelmää, opintorahajärjestelmää, pitäisi kehittää käytännössä niin, että se todella merkitsisi opiskelijoihin taloudellista turvallisuutta. Muutoin tämäkään lainsäädäntö ei käytännössä istu meikäläiseen yhteiskuntaan.

Pitkän keskustelun jälkeen ja hallituksen kanssa käymiensä neuvottelujen tuloksena sosiaalivaliokunta lisäsi uudistukseen ns. alkueläkkeen. Tämä tarkoittaa sitä, että eläkesovitusta ei panna toimeen kuuden ensimmäisen kuukauden kuluessa puolison kuolemasta, jos kysymyksessä on alle 60-vuotias tai ylipäänsä muu kuin eläkkeellä oleva leski. Näin on tarkoitus helpottaa taloudellista muutosta ja muutoinkin auttaa perheitä siinä tilanteessa, kun toinen puolisoista on kuollut. Näissä tapauksissa lesken eläketurva muuttuu siis kuuden kuukauden kuluttua kuolemantapauksesta.

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen aina, jos hänellä on vainajan kanssa yhteinen lapsi. Myös lapseton leski saa leskeneläkkeen, jos hän puolisonsa kuollessa on vähintään 50-vuotias ja jos avioliitto on kestänyt viisi vuotta. Uudelleenavioituminen ei 50 vuotta täyttäneillä katkaise leskeneläkettä. Myös entinen puoliso on oikeutettu lesken-

eläkkeeseen, jos hän on saanut vainajalta elatusapua. Sosiaalivaliokunnan esittämässä siirtymäkauden säännöksessä määrätään, että lain voimaan tullessa 40 vuotta täyttäneet naiset, valtion perhe-eläkejärjestelmässä myös miehet, jotka ovat solmineet avioliiton 66 vuotta nuoremman puolison kanssa ja ehtineet olla naimisissa kolme vuotta ennen puolison kuolemaa, saavat uudistuksen mukaisen leskeneläkkeen. Aikaisemmin yli 50-vuotiaana avioliiton solmineet saavat nyt valiokunnan esityksessä leskeneläketurvan. Myös entinen puoliso on oikeutettu leskeneläkkeeseen, jos hän on saanut vainajalta elatusapua.

Sitten muutama sana lapsen eläkkeestä. Lapseneläkkeen keskeisiä muutoksia ovat yleisen perhe-eläkelain mukainen lapseneläkkeen pääteian kohoaminen samaksi kuin työeläkkeissä eli 18 vuodeksi, ja täyden lapseneläkkeen nousu lähes kaksinkertaiseksi. Keskeinen työeläkkeitä koskeva muutos koskee lapseneläkkeen määrää. On pyritty siihen, että lasten perhe-eläketurva olisi riippumaton siitä, asuivatko lapset vainajan perheessä vai jossakin muualla. Edunsaajina olevien lasten piiri on säilytetty jokseenkin nykyisenä. Yleisen perhe-eläkelain mukaista lapseneläkettä jo saavien eläke muutetaan valiokunnan esityksessä uuden lain mukaiseksi. Valiokunta esittää, että täysorvon eläkettä korotettaisiin hallituksen esittämässä.

Kansanedustajien ja ministereiden perhe-eläkelainsäädännöstä tulikin aluksi todettua, että valiokunta oma-aloitteisesti tähän asiaan liittyen katsoi tarkoituksenmukaiseksi tehdä uudistuksen jo valiokunnassa, koska tähän tarjoutui monessa mielessä tilaisuus. Yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden, valtiovarainministeriön ja eduskunnan kanslian tiloitomiston kanssa asia hoidettiin käytännössä niin, että kansanedustajien ja ministereiden nykyinen perhe-eläkejärjestelmä istutettiin uuteen perhe-eläkelainsäädäntöön.

Uudistus tulee voimaan 1. heinäkuuta 1990. Uusi laki koskee vain uusia eläketapauksia eikä siis yleensä lainkaan ennen 1.7.1990 sattuneita kuolemantapauksia. Uudistuksen arvioidaan koko 1990-luvun ajan merkitsevän nykyistä voimakkaampaa perhe-eläkemenojen kasvua. Vuotuinen eläkemeno kohoaa kymmenessä vuodessa nykyrahassa arvioiden noin 1,8 miljardia markkaa. Sen

jälkeen uudistus todennäköisesti hillitsee perhe-eläkemenojen kasvua, kuten eläkejärjestelmien taholta asia hienosti todetaan. Tämän asian yhteydessä VTY, TVK, STTK ja Akava esittivät alusta lähtien kovaa kritiikkiä uudistuksen suhteen, mikä eräiltä osin on täysin ymmärrettävää. Parannukset, joita tähän on tehty, on tehty mielessä juuri näiden järjestöjen kritiikki.

Hallituspuolueet sopivat muutoksista, jotka merkitsevät lähes 15 miljoonan markan lisäkustannuksia yksistään valtiolle ensi vuonna. Lisäksi sosiaalivaliokunta ehdottaa määräraikaisen perhe-eläkeasiain neuvottelukunnan perustamista. Neuvottelukuntaan kuuluisivat mm. SAK/VTY, TVK, STTK ja Akava sekä työnantajajärjestöjen edustajat. Neuvottelukunta tekisi uudistuksia perhe-eläkelainsäädännön käytännön sovellutuksista ja tarvittaessa muutosehdotuksia säännöksiin.

Herra puhemies! Tämä lainsäädäntö on hyvin merkittävä tulevaisuuden kannalta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Jatkan siitä, mihin valiokunnan puheenjohtaja päätyi. On todettava, että tämä ei ole mikään pikku lakiesitys, vaan tässä on varsin merkittävästä asiasta kysymys. Valiokunnan puheenjohtaja esitteli korjauksia, joita valiokunta teki. Niistä on todettava, että ne ovat merkittäviä, ne ovat kaikki parannuksia, mutta ne eivät riitä korjaamaan niitä ongelmia, joita hallituksen esitys pitää sisällään. En käy toistamaan niitä, koska puheenjohtaja ne yksityiskohtaisesti esitteli, esitän vain kritiikin valiokunnan mietintöön.

Ehdotan ensin, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin sosiaalivaliokunnan mietintöön jättämäni vastalause sekä siihen sisältyvät lakiehdotukset.

Perhe-eläkeuudistus oli perustuslakivaliokunnan tutkittavana suuren valiokunnan lähetettämänä. Valitettavasti meille ei ole jäänyt kovin paljon aikaa tutustua perustuslakivaliokunnan mietintöön, mutta olen verrannut sitä nimenomaan hallituksen esitykseen n:o 160 vuodelta 1988. Tämä oli joustavia eläkejärjestelyjä valtion eläkelakiin koskeva esitys. Esityksen perusteluissa todetaan: Vakiintuneen laintulkinnan mukaan valtion virkamiehen oikeus eläkkeeseen on perustuslailla suojattu, joten sen muuttaminen yksipuolisesti edellyttää perustuslainsäätämisyjärjestys-

tä. Myös muiden julkisessa palveluksessa olevien kuin virkasuhteessa olevien osalta voidaan eläkeoikeus katsoa varallisuusarvoksi, jolla on ainakin tiettyssä määrin perustuslain suoja. Perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan näin voidaan katsoa olevan silloin, jos muutoksella on taannehtiva vaikutus. Eläkeoikeuden muuttaminen kesken virkasuhteen, eli eläkeiän korottaminen, olisi ilmeisesti taannehtivaa muuttamista ja edellyttäisi perustuslain säätämisyjärjestystä. Vakiintuneen lain tulkinnan mukaan asia voidaan käsitellä yksinkertaisessa lain säätämisyjärjestyksessä, jos edunsaajalle annetaan oikeus valita uuden ja vanhan eläkeikäjärjestelmän välillä. Tätä mahdollisuutta edellytti myös asiaa selvittäneen julkishallinnon eläkeikäkomitean toimeksianto."

Mielestäni tässä perhe-eläkeuudistuksessa on varsin yhdenmukainen muutos sen kanssa, mikä oli joustavia eläkejärjestelyjä säädettäessä. Perustuslakivaliokunta kuitenkin toteaa, että kysymys leskeneläkkeestä ei ole samalla tavoin asianomaisen itselleen ansaitsemaa, vaan sen suuruus määräytyy kuolleen puolison palkkaa perusteena pitäen. Perustuslakivaliokunta on tullut siihen tulokseen, että tämä voidaan säätää kaikilta osin yksinkertaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat olivat kuitenkin eri mieltä tästä asiasta. Tämä ei ole niin yksiselitteinen asia kuin perustuslakivaliokunta mietinnössään antaa ymmärtää.

Niin kuin jo luin perustuslakivaliokunnan mietinnöstä, niin lesken eläkettä ei katsota henkilön itselleen ansaitsemaksi, eikä näin tietenkään olekaan. Mutta jos me ajatteleme valtion virkamiestä, niin kyllä hän virkaan mennessään tietää, että valtion leipä on kapea, mutta pitkä. Hän tietää, että siihen on sisältynyt paremmat eläke-etuudet niin valtion virkamiehen oman eläkeoikeuden osalta kuin myös lesken eläkkeen osalta, sillä valtion eläkelakihan on ollut ainoa, johon tähänkin asti on liittynyt myös miespuolisella leskellä oikeus eläkkeeseen tietyin ehdoin. Näin ollen nimenomaan valtion eläkelain osalta tämä merkitsee käytännössä, voi melkein sanoa pelkkää, huononnusta.

Kun valtion virkamielen oikeus eläkkeeseen on nimenomaan todettu perustuslailla suojatuksi, niin tämä asia olisi vaatinut mielestäni vielä perusteellisempaa käsittelyä ja nimenomaan perusteellisempaa pohdintaa

ja niiden näkökohtien huomioon ottamista, joita perustuslakivaliokunnan kuultavana olleet asiantuntijat esittivät, jotka olivat sitä mieltä, että tässä olisi aihetta perustuslainsäätämisyjärjestykseen. En minäkään vaadi, että tässä tarvittaisiin perustuslainsäätämisyjärjestystä, vaan nimenomaan että tällä valintaoikeudella tämä ongelma ratkaistaisiin. Se olisi kohtuullinen ratkaisu asiaan.

Kun valtion virkamies siis ottaa viran vastaan, niin hän tietää, että jos hän itse sairastuu, niin hänellä on parempi eläketurva kuin yksityisellä sektorilla. Yhtä vähän hän kuin kukaan muukaan tietää, johtaako mahdollinen tauti vain hänen työkykynsä alenemiseen vai onko se kuolemaksi. Jos tauti on kuolemaksi, silloin syntyy leskelle oikeus eläkkeeseen. Tässä mielessä se liittyy nimenomaan kyseisen virkamiehen virkaan ja hänen työkykynsä. Oikeus leskeneläkkeeseen muodostuu valtion virassa olleen mahdollisesta sairaudesta tai kuolemasta. Tätä kautta tätä asiaa tarkasteltaessa mielestäni tulisi päätyä samaan ratkaisuun kuin joustavia eläkejärjestelyjä säädettäessä, että annettiin kymmenen vuoden valintaoikeus.

Perustuslakivaliokunta on tehnyt paljon työtä tämän syksyn aikana. Rohkenen epäillä sitä, ettei ole riittävästi haluttu tähän asiaan paneutua, vaan on täytynytkin nopealla aikataululla tämä asia käsitellä.

Vielä näihin sisältökysymyksiin, mitkä muodostavat ongelman. Puheenjohtaja Skinneri totesi, että lapsettomille leskille suoritetaan leskeneläkkeen eläkesovitus hänen oman eläkeoikeutensa perusteella. Kun puhutaan, että huononnuksat koskevat vain lapsettomia leskiä, niin annetaan sellainen käsitys, että lapsettomat leskethän kyllä tulevat toimeen, he eivät tarvitsekaan mitään. Mutta ei ole tuotu esille sitä, kuka on lapseton leski. Lapseton leski on se, jonka nuori lapsi on täyttänyt 18 vuotta. Hänellä saattaa olla lapsia, jotka ovat juuri täyttäneet 18 vuotta, jotka jatkavat opiskelua ja jotka ovat suurelta osalta lesken elatuksen varassa. Toki jos opintotukijärjestelmä turvaisi opiskelijoiden toimeentulon, se varmasti olisi oikea tapa hoitaa näiden opiskelijoiden toimeentulo. Mutta kun näin ei ole tänään eikä näin tule olemaan 1 päivänä heinäkuuta ensi vuonna, niin mielestäni ei pidä nyt lähteä muuttamaan tätä järjestelmää, että leski ei enää olisikaan velvollinen opiskelevaa las-

taan tukemaan, vaan tulisi jatkaa lapseneläkettä ja myös siirtää eläkesovitusta niin, että se tehtäisiin vasta sitten, kun opinnot ovat päättyneet taikka kun tämä lapsi on täyttänyt 24 vuotta.

Sosiaalivaliokunta teki kyllä hyvin ponnekkiaan lausuman opintotukijärjestelmän kehittämisestä, mutta viime viikolla saimme kuulla ministeri Taxellin puheen, jossa hän totesi, että opintotukijärjestelmää ei tulla kehittämään siinä määrin kuin valiokunta edellytti. Aivan selvästi kävi tämä ilmi ministeri Taxellin puheenvuorosta. Sen takia toivon nyt, että hallituspuolueet todella vielä kerran miettivätkin, lähdetäänkö nyt näiden leskien taloudellista tilannetta huonontamaan, joilla on opiskelevia lapsia, kun sitä ei muulla tavoin yhteiskunta tue.

Toinen asia, mikä on selvä heikennys nykyiseen, on, jos lapsi on työkyvytön. Nyt tätä heikennystä perustellaan sillä, että tällä lapsella on itsenäinen oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen. Mutta usein näillä lapsilla on pelkkä kansaneläke. Heillä ei ole mitään muuta tuloa. Heidän pitäisi rakentaa koko elämänsä parhaimmillaan 2 000 markan kansaneläkkeen varassa. Mielestäni olisi kohtuullista, että kun nykyäänkin työkyvyttömillä lapsilla voidaan maksaa lapseneläkettä toisen vanhemman kuoltua, että tätä järjestelmää voitaisiin jatkaa, koska tämä ei koske kovin suurta määrää. Myös tästä voitaisiin luopua siinä vaiheessa, kun näiden lasten ja yleensä kaikkien pelkkää kansaneläkettä saavien eläke olisi nostettu sellaiselle tasolle, että sillä todella voi kohtuullisesti tulla toimeen.

Nyt on annettu ymmärtää, että on valtava hieno asia, että mieslesketkin voivat saada perhe-eläkettä. Totta kai me kannattamme tasa-arvoa tässä asiassa. On tärkeää, että miehillekin leskeneläkeoikeus annetaan myös yksityisen sektorin eläkejärjestelmässä ja kunnallisessa eläkejärjestelmässä. Mutta ei pidä antaa sellaista kuvaa, että nyt kaikki mieslesket tulisivat leskeneläkkeen saamaan. Hyvin harva mies käytännössä tulee saamaan juuri eläkesovituksen vuoksi todellisuudessa minkäänlaista eläkettä. Tietysti näitä miehiäkin on vähän, joilla ylipäänsä siihen mahdollisuus olisi, koska yleensä vaimo elää pidempään. Mutta niissä tapauksissa, joissa tähän periaatteessa tulisi olemaan mahdollisuus, käytännössä tämä leikkuri estää sen. Niin suuria parannuksia kuin nyt täällä

esitetään, tästä ei siis ole tulossa. Kyllä tässä on parannuksia, sitä me emme suinkaan kiistä ja kannatamme niitä, mutta emme voi hyväksyä niitä huononnuksia ja heikennyksiä, mitä hallituksen esitykseen ja valiokunnan mietintöön sisältyy.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Laskelmien mukaan kuitenkin on osoittautunut, että miehet, jotka tulevat saamaan perhe-eläkettä, saavatkin useammin kuin etukäteen laskettiin. Laskelmien mukaan 40 prosenttia miesleskistä tulee hyötymään tämän uudistuksen jälkeen, joten se ei ole mitenkään vähämerkityksellinen miesleskille, päinvastoin kuin ed. Stenius-Kaukonen väitti.

Ed. Louvo: Herra puhemies! Harvasta lakiuudistuksesta on etukäteen ollut niin paljon vääriä tietoja, epäluuloja ja jopa lehtiankoja kuin nyt toisessa käsittelyssä olevasta perhe-eläkeuudistuksesta. Toisaalta tämä on ymmärrettävääkin. Näin vaikeaselkoista lakipakettia harvoin olen nähnyt. Siksi laaja asiantuntijakierros oli todella tarpeen. Kenties oli myös tarpeen antaa perustuslakivaliokunnan vielä ennen toista käsittelyä tutkia, voidaanko uudistus todellakin käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, niin kuin hallitus oli esittänyt.

Perustuslakivaliokunnan yksimielinen myönteinen kanta tavallisen lain puolesta kenties poistaa niiden virkamiesten epäilyjä ja pelkoja, joiden aloitteesta laki poikkeuksellisesti vielä suuresta valiokunnasta lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

Perhe-eläkeuudistusta on valmisteltu lähes kymmenen vuotta, ja se pohjautuu laajan asiantuntijakomitean työhön, jossa oli eriäviä mielipiteitä lähes joka jäseneltä. Perusperiaatteesta komitea oli kuitenkin jokseenkin yksimielinen, ja komitean esitykseen, jota hallitus ja osaltaan myös sosiaalivaliokunta perhe-eläkkeen saajan kannalta vielä paransivat, tämä uudistus nyt perustuu. Mielestäni lopputulos on erittäin tyydyttävä, ja haluan tässäkin puheenvuorossani yrittää torjua vielä niitä vääriä luuloja ja pelkoja, joita esityksestä on ollut liikkeellä.

Tyypillisissä näinä viikkoina tapahtuneissa yhteydenotoissa on mm. kerrottu, kuinka suuri turva perhe-eläkkeestä on ollut esimerkiksi nuorelle, usean lapsen kanssa leskeksi

jääneelle naiselle ja kuinka hirveää on, että tämä turva nyt muka aiotaan viedä pois. Toisaalta yhteydenotoissa on myös kysely, koska perhe-eläkeuudistus oikein tulee, että voisi mennä naimisiin syntynyttä perhe-eläkettä menettämättä, kun yhteisiä lapsiakin on jo avoliitossa syntynyt.

Suuri ilo on ollut kertoa kyselijöille, että ensinnäkään keneltäkään perhe-eläkettä nyt saavalta ei tietenkään oteta mitään pois, eli esitys säilyttää leskien ensi heinäkuun alkuun mennessä syntyneet perhe-eläkkeet ja lisäksi parantaa huomattavasti lasten eläkkeitä. Esitys tuo mukanaan myös leskien kauan odotetun parannuksen. Ensi heinäkuussa voivat 50 vuotta täyttäneet mennä naimisiin saavutettua perhe-eläkettään menettämättä. (Ed. Aittoniemi: Kannattaako se?) Tätä oikeutta ei nykyinen laki ole antanut eikä mm. perhe-eläkekomiteakaan sitä esittänyt. — Olen varma, että kannattaa.

Meillä elää nykyään lähes 300 000 työikäistä avoliitossa. Eräs syy avoliittojen yleistymiseen on ollut se, että lainsäädäntö ja säädökset kerta kaikkiaan ovat suosineet avoliittoja. Ajatellaanpa vain korkovähennyksiä, nykyistä perhe-eläkettä, jopa yksinhuoltajien etuja, joita käytetään monesti valitettavasti väärin. Perhe-eläkeuudistus tekee tässä suhteessa lainsäädännössä uuden tervetulleen linjanvedon. Ensinnäkin avoliitossa olevat avopuolisot eivät tule saamaan perhe-eläkettä, lapset kylläkin, ja toisaalta nyt voivat perhe-eläkkeen menettämisen vuoksi avoliitossa elävät todellakin mennä ilman tätä uhkaa naimisiin. Tähän suuntaan on mielestäni muutakin lainsäädäntöä kehitettävä.

Sosiaalivaliokunnassa kyllä haluttiin joidenkin vasemmiston edustajien taholta saada myös avoliitossa eläviä avopuolisoita perhe-eläkkeen piiriin. Sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijan, hallitusneuvos Tuulikki Haikaraisen toteamus valiokunnassa, että ”avopuolisot eivät ole sitoutuneet elättämään toisiaan eivätkä tällöin voi olla oikeutettuja myöskään perhe-eläkkeeseen” oli mielestäni erittäin painava ja vastaansanomaton, ja niinpä asia poistettiin, tosin äänestyksen jälkeen, mietintöluonnoksesta.

Toinen kauan odotettu tämän perhe-eläkeuudistuksen myötä toteutuva erinomainen asia on lasten aseman tuntuva parannus. Nyt ns. puoliorvot, joiden perhe-eläkkeiden epä-

kohdista on lukemattomia eduskuntakyselyjäkin tehty, tulevat saamaan vähintään elatustuen suuruisen yleisen perhe-eläkejärjestelmän mukaisen lapsen eläkkeen aina 18 ikävuoteen asti. Tähän asti lapsen eläke on ollut vain vajaa puolet elatustuesta, eli jos elatustukea saavan lapsen isä kuolee, tuki on pudonnut alle puoleen, vaikka yhteiskunta olisi maksanut elatustuen.

Täysorpojen osalta valiokuntakäsittelyn aikana esitys on vielä parantunut, samoin kuin tällä hetkellä noin 25 000 puoli-orvon eläkettä saavien osalta niin, että myös nykyiset lapseneläkkeellä olevat orvot saavat heinäkuusta alkaen uuden korotetun eläkkeen.

Kolmas erittäin merkittävä ja myös odotettu parannus on, että sukupuolella ei ole enää merkitystä perhe-eläkkeen saamisessa. Nyt voivat ensi vuonna myös mieslesket saada perhe-eläkkeen kaikissa eläkejärjestelmissä. Tähän asti pääsääntöisesti vain valtion perhe-eläkelain piirissä olleet mieslesket ovat voineet saada perhe-eläkkeen. Myös perhe-eläkkeen saamiseksi sukupuolesta riippumattomaksi kaikissa järjestelmissä on tehty useita aloitteita. Sellainen on mm. itselläni ollut lähes kymmenen vuoden ajan.

Tähän kokonaisuuteen liittyy uutena elementtinä ns. eläkesovitus, joka on erityisesti suurissa työntekijäjärjestöissä kuten Akavassa, TVK:ssa ja STTK:ssa sekä tietenkin valtion perhe-eläkelain piirissä olevilla valtion työntekijöillä herättänyt närää. Asista pääsivät keväällä sopimukseen SAK ja STK, eikä sopimus ole muita tyydyttänyt. Toivon, että esityksen käsittelyn aikana sosiaalivaliokunnassa tehdyt useat muutokset tyydyttäsivät järjestöjäkin nyt paremmin.

Tällaisia muutoksia ovat mm. orpojen aseman tuntuva parantaminen, joka merkitsee yli 30 miljoonan markan lisäystä ensimmäisenä kokonaisena vuotena kustannusten alentuessa ja vähitellen poistuessa jatkossa ja ns. kuuden kuukauden alkueläkkeen maksaminen ilman eläkesovitusta alle 65-vuotiaille ja muille kuin eläkkeellä jo oleville leskille. Rahana viimeksi mainittu tietää menojen pysyvää lisäystä noin 8 miljoonalla markalla vuositasolla.

Valiokuntakäsittelyn aikana muutettiin lakiesitystä myös niin, ettei kukaan lain voimaantullessa vanhan lain piiriin päässyt jäisi ilman uuden lain mukaista perhe-eläketurvaa. Näin siirtymäsäännöksiin varmistettiin,

että myös aikaisemmin yli 50-vuotiaana avioliiton solmineet henkilöt pääsevät järjestelmän piiriin. Tämä lain soveltamisalan varmistaminen 40-vuotta täyttäneiden vanhan järjestelmän piirissä olevien ja 50-vuotta täyttäneiden avioliiton solmineiden henkilöiden osalta heidän pääsemisekseen uuden perhe-eläkeuudistuksen piiriin maksaa lopullisessa laajuudessaan noin 28 miljoonaa markkaa.

Paljon puhuttu eläkesovitus, jonka vuoksi esitys lähetettiin perustuslakivaliokuntaankin, merkitsee, ettei uudistuksen voimaan tullessa lesken, myöskään mieslesken, perhe-eläke enää automaattisesti olisi yleensä puolet edunjättäjän eli kuolleen puolison eläkkeestä, vaan tehtäisiin ns. eläkesovitus, jossa otetaan huomioon lesken omat tulot ja tuleva eläke. Eläkesovituksen tarkoituksena on säilyttää leskillä vähintään entinen kulutustaso.

On huomattava, että eläkesovitus ei ole tarveharkintaa. Eläkettä ei sen koommin myöhemmin tarkisteta olosuhteidenkaan muuttuessa, paitsi joissakin tapauksissa, jos leski sitä vaatii, eikä omaisuus myöskään vaikuta eläkkeen määräytymiseen.

On huomattava, että uudistuksen jälkeen esimerkiksi jokainen nainen — tai nyt myös mies — joka on hoitanut kotona lapsia ja jonka oma eläketurva ei ole näin riittävästi karttunut, saa aivan varmasti yhtä suuren perhe-eläkkeen kuin tähänkin asti, samoin kuin leski, jolla on alaikäisiä, alle 18-vuotiaita lapsia. Tällöin eläkesovitusta ei tehdä. Se tehtäisiin vasta lasten tullessa täysi-ikäisiksi. Myös pientä tuloa tai eläkettä saavilla ei eläkesovitusta tehdä. Työtulon raja, jolloin eläkesovitusta ei vielä tehdä, on tällä hetkellä noin 8 500 markkaa kuukaudessa edellyttäen, että lesken tulot ovat pienemmät kuin edesmenneen puolison. Markkamääriä tarkistetaan vuosittain työeläkeindeksillä.

Eläketurvakeskuksen arvion mukaan 90-luvulla leskeytyvistä naisista on 70–80 prosenttia sellaisia, joiden leskeneläke ei eläkesovituksen myötä nykyisestä alene, ja miesleskistäkin, joita tosin on muutenkin vähemmän, 40 prosentilla perhe-eläke tulee olemaan vastaavan suuruinen kuin on nykyään pääasiassa naisleskellä, niin kuin ed. Ala-Harja juuri totesi.

Vuonna 2005, jolloin eläkesovituksen yläraja alenee, eläkesovituksen piirikin laajenee.

Sosiaalivaliokunta vaatii, että uudistuksen toimeenpanoa on seurattava huolellisesti, ja esittää tätä varten perustettavaksi määräaikaisen neuvottelukunnan, jonka tehtäväksi tulisi myös esittää tarvittavat muutokset. Jos neuvottelukunta on toiminnassa vielä vuonna 2005, paineet raja-arvojen tarkistamiseen voivat olla huomattavat.

Eläkesovitus on kieltämättä yhtä monimutkainen kuin koko perhe-eläkelaki. On merkittävää, että meillä Suomessa kuitenkin säilytetään leskelläkin tämän uudistuksen myötä perhe-eläkeoikeus laajalti. Ruotsissaan se on juuri otettu lähes kokonaan leskiltä pois ja parannettu etupäässä lapsen-eläkeitä. Näin on laskettu perhe-eläkemenojen vähentyvän ansioeläkejärjestelmässä peräti 80 prosenttia noin 50 vuoden voimaantulovaiheen jälkeen. Keskustelin asiasta hiljattain erään ruotsalaisen kansanedustajan kanssa, ja hän piti heidän uudistustaan ehdottoman oikeudenmukaisena ja väitti myös kansalaisten sen hyväksyvän.

Meillä sen sijaan perhe-eläkemenojen alenema on vain noin 12 prosenttia samana ajanjaksona, ilmeisesti ei aivan sitäkään nyt sosiaalivaliokunnan tekemien parannusten jälkeen. Kuitenkin lapsiperheet saavat uudistuksen kautta nykyiseen lakiin verrattuna tulonlisäystä vuoteen 2000 mennessä noin 160 miljoonaa markkaa sosiaalivaliokunnan muutokset mukaan luettuina. Sen sijaan perhe-eläkemenojen kokonaiskasvu hidastuu vuoteen 2000 mennessä vajaan prosentin eläkesovituksen vuoksi.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä perhe-eläkeuudistus on järkevä ja tarkoituksenmukainen. Vanha perhe-eläkelaki on tehty lähes neljännesvuosisata sitten, jolloin haluttiin turvata ennen kaikkea kotona lapsia hoitavien naisten asema. Tämä turvataan edelleen uudistuksessa. Nyt kuitenkin naiset ovat yhä enemmän työelämässä mukana, ja jo tällä hetkellä neljänneksellä naisleskistä perheen tulotaso huomattavasti nousee aikaisempaan verrattuna miehen kuollessa. Ei voi olla oikein, että vaimolla olisi aihetta taloudellisista syistä toivoa miehensä kuolemaa, samoin kuin miehellä, jos uudistus olisi tullut voimaan ilman eläkesovitusta.

Perhe-eläkeuudistus on todella tarpeellinen, ja on hyvä, että valiokunta ulotti sen koskemaan myös kansanedustajia ja ministereitä samasta ajankohdasta eli ensi heinä-

kuun alusta lähtien. Näin se koskee kaikkia tasa-arvoisesti alusta alkaen.

Vain yhden perustelulausuman valiokunta liitti lain saatteeksi. Se koskee täysi-ikäisten eli 18 vuotta täyttäneiden nuorten opintotuen kehittämistä ja kuuluu: "Valiokunta edellyttää hallituksen ripeästi huolehtivan siitä, että opintotuesta kehitetään perustoimeentulon turvaava etuus. Tässä tarkoituksessa on opintorahan osuutta opintotuen kokonaismäärästä voimakkaasti lisättävä, opintotuen tasoa korotettava ja tarveharkintaa vähennettävä ensivaiheessa vanhempien tuloista ja myöhemmin myös puolison tuloista siten, että opiskelijalla on itsenäinen toimeentulo opintotuen perusteella."

Arvoisa puhemies! On ehdottoman välttämätöntä, että sosiaalivaliokunnan hallitusta velvoittava perustelulausuma myös toteutuu. Eihän nuorten perusturva voi olla erilainen eri järjestelmissä. Työttömän 18-vuotiaan nuoren työttömyysturvaa eivät esimerkiksi vanhempien tulot vähennä. Sen sijaan 18-vuotiaalla opiskelijalla vanhempien tulot vaikuttavat opintotuen suuruuteen. Koska perhe-eläkeuudistuksessa oletetaan 18-vuotiaan olevan taloudellisesti niin itsenäinen, ettei hänen perhe-eläkkeensä jatku, vaikka hän opiskelisiikin, on tämä otettava ehdottomasti opintotukea kehittäessä huomioon.

Ministeri Taxellin viime kyselytunnilla asiaa koskeva vastaus, aivan niin kuin täällä todettiin, ei ollut aivan tyydyttävä, vaikka onkin myönnettävä, että tämä hallitus todella huomattavasti opintotukea kehittänyt. Kehittämistä on jatkettava edelleen sosiaalivaliokunnan perustelulausuman mukaisesti, jotta nuori saa kaikissa olosuhteissa perustoimeentuloturvaa vanhempansa ja huoltajansa menetettyään.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Louvo totesi, että näin vaikeaselkoista lakiesitystä on harvoin nähty. Se pitää paikkansa. Me varmasti sosiaalivaliokunnassa voimme kaikki allekirjoittaa tämän lausunnon. Se tarkoittaa myös sitä, että meillä ei ollut mahdollisuutta perehtyä kaikkiin yksityiskohtiin, mitä tämä lakiesitys sisältää. Voin sen sanoa omasta puolestani, ja kun me olemme valiokunnassa ja valiokunnan jälkeen tästä asiasta keskustelleet, niin tiedän, että se koskee kaikkia valiokunnan jäseniä. Mielestäni ei

voida sanoa, niin kuin ed. Törnqvist valiokunnassa, että ei edustajien tarvitse tuntea kaikkia yksityiskohtia, että ne hallitus voi sitten asetuksella korjata. Mehän varsin hyvin tiedämme, että ei asetuksella voida lakia muuttaa, vaan ainoastaan antaa tarkempia säännöksiä.

Tämän asian käsittely valiokunnassa tapahtui liian kiireellä. Tämä olisi vaatinut todella suurta ja syvää paneutumista ja kaikkien yksityiskohtien tutkimista.

Ed. Louvo toi esille, että joku perhe-eläkettä saava on todennut, että siitä on ollut suuri turva leskeksi jääneelle. On totta, että sitä ei oteta pois keneltäkään, joka nyt saa perhe-eläkettä, mutta niiltä, jotka vastaisuudessa tarvitsisivat tätä suurta turvaa silloinkin, kun lapset täyttävät 18 eivätkä vielä itsenäisesti pysty omaa toimeentuloaan turvaamaan, poiketen nykyisestä lapseneläke loppuu ja lesken kohdalla eläkesovitus toteutetaan.

Mitä tulee avoliittoihin, niin ed. Louvo puhui vain STM:n edustajan lausunnosta, mutta oikeusministeriö antoi lausunnon asiasta, jossa todettiin, että avoliitotkin olisi pitänyt ottaa tämän piiriin.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen käsittelyn pohjasta tekemää ehdotusta.

Ed. T. Roos: Arvoisa puhemies! Tästä laista ovat sosiaalivaliokunnan edustajat puheenjohtajan johdolla jo niin ansiokkaasti ja pitkään puhuneet, että omalta osaltani en lähde sitä enää ruotimaan muuta kuin yhdeltä osalta, viidennen lain 13 §:ää, jonka mukaan leski ei enää menetä eläkeoikeuttaan, jos hän 50 vuotta täytettyään solmii uuden avioliiton. Minun puheenvuoroni lähinnä on lukuisten tapaamieni eläkeläisten terveiset eduskunnalle. Heidän ja minunkin mielestäni tässä on kysymys hyvin inhimillisestä lain muutoksesta.

Meillähän Suomessa viime vuosina on eläkeläisten järjestötoiminta vilkastunut merkittävästi, ja se on kaikki hyvää se. Se on tuonut mukanaan myös sellaisen hyvän, ainakin minun mielestäni hyvän, että eläkeläisten erilaisissa tilaisuuksissa moni leski on löytänyt itselleen uuden elämänkumppanin. Nämä ovat yleensä vanhempia ihmisiä, joilla tietyt arvot ovat nykyaikana ajateltuna myös

hiukan vanhanaikaisia. Pieni eläke on ollut esteenä sille, että olisi menty avioliittoon. Sitä mahdollisuutta eivät ole katsoneet itselleen sopivaksi. Jos olisivat menneet avioliittoon, hyvinkin pieni eläke olisi mennyt. Toinen vaihtoehto olisi tietysti ollut se, että olisi haettu toimeentulotukea, mutta siihen taas vanhemmilla ihmisillä on omat syynsä, miksi niin eivät ole tehneet, kenellä se on sitten häveliäisyys, kenellä jonkinlainen, ehkäpä vääräkin ylpeys, jotka kumpikin ovat aiheuttaneet sen, että tätä ratkaisumallia ei ole voitu ajatellakaan.

Vanhemmilla ihmisillä myös on ajatus yhteen muuttamisesta ilman kirkollista siunausta hieman toinen kuin ehkä nuoremmilla. He eivät puhu avoliitoista, vaan he kokevat, että se on sitten susiparina elämistä. Tämä huono, vanhanaikainen nimitys kuitenkin, jos ei ole kielessä käytössä, niin se on ainakin mielessä. Sekin este poistuu nyt.

Voin todistaa, että hyvin monet eläkeläiset ovat ilahuneet, kun ovat kuulleet tästä tulossa olevasta lainmuutoksesta. Eihän tässä uudistuksessa ole kysymys isosta rahasta, mutta inhimillisillä arvoilla mitattuna uudistus on merkittävä. Huonompiakin joululahjoja on täältä jaeltu.

Minä uskon, että hyvin monet kypsyneet eläkeläiset varsin malttamattomina odottavat ensi vuoden heinäkuuta, sillä kuten sanottu, näiltä osin tämä lakiuudistus on oikein lämpimän inhimillinen.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

5) Ehdotus laiksi työturvallisuuslain 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 220

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 41

Suuren valiokunnan mietintö n:o 231

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 231. Ensin salitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset laiksi pääkaupunkiseudun rakennusmaamaksusta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 181
Lakialoite n:o 105
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 233

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 233. Ensin salitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2 ja 13 a §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteenä olevan tullitariffin muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 213
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

8) Ehdotukset valmisteveroetujen myöntämismenettelyn kehittämistä tarkoittaviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 222
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 88

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 88.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

9) Ehdotus laiksi Koloveden kansallispuistosta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 89
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 29

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

10) Ehdotus laiksi Torronsuon kansallispuistosta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 93
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 30

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 30.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

ensi keskiviikon täysistuntoon

12) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 42

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna tiistaina kello 14.

seuraavaan täysistuntoon

Täysistunto lopetetaan kello 16.48.

11) Talousvaliokunnan mietintö n:o 14 (HE n:o 174)

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

